

Måndagen den 28 april

Kl. 12.00

*Kompletteringsval till
utskott*

*Tidpunkten för riks-
mötets avslutande*

*Om skattskyldigheten
för gåvor*

1 § Kompletteringsval till utskott

Anf. 1 TALMANNEN:

Socialdemokratiska riksdagsgruppen har som suppleant i näringsutskottet under Sivert Anderssons ledighet anmält hans ersättare Sven-Åke Nygårds.

Talmannen förklarade vald till

suppleant i näringsutskottet

Sven-Åke Nygårds (s)

2 § Justerades protokollet för den 18 innevarande månad.

3 § Tidpunkten för riksmötets avslutande

Anf. 2 TALMANNEN:

Under de senaste två veckorna har debattiden i kammaren väsentligt överstigit de beräkningar som legat till grund för den hittillsvarande planeringen. Om så blir fallet även i fortsättningen måste ytterligare tid beredas för ärendebehandling, och det kan därför bli ofrånkomligt att förlänga riksmötet. I första hand synes det då bli aktuellt att ta lördagen den 7 juni i anspråk.

4 § Svar på interpellation 1985/86:158 om skattskyldigheten för gåvor

Anf. 3 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Britta Bjelle har frågat mig om jag har för avsikt att låta se över bestämmelserna om gåvoskatt med avseende på beskattningseffekterna när en gåvoutfästelse inte infrias. Utgångspunkten för hennes interpellation är ett fall där en person fått betala gåvoskatt för en utfästelse om gåva av aktier, trots att aktierna inte kommit att överlämnas.

Reglerna för arvs- och gåvobeskattningen ses för närvarande över av arvs- och gåvoskattekommittén (Fi 1984:02). Jag utgår från att den frågeställning som Britta Bjelle tar upp kommer att behandlas av kommittén. Enligt vad jag

erfarit räknar kommittén med att kunna redovisa resultatet av sitt arbete under detta år.

Jag kan dessutom nämna att finansdepartementet för någon vecka sedan fick in en ansökan om befrielse från gåvoskatt i det fall som föranlett Britta Bjelles interpellation. Enligt 58 a § lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt kan nämligen regeringen medge befrielse från eller nedsättning av skatt när synnerliga skäl föreligger. Beredningen av denna ansökan pågår.

Anf. 4 BRITTA BJELLE (fp):

Herr talman! Jag skall be att få tacka för svaret.

De senaste åren har pressen allt oftare redovisat fall där enskilda individer drabbats till synes "orättvist" av skattesystemet eller av jakten på ekonomiska brottslingar. Redovisningen av dessa enskilda fall beror ibland på pressens eget intresse av sådana här ärenden, men i alltför många fall på att de enskilda själva söker publicitet för sin situation. Detta fenomen kan tolkas på olika sätt. En av orsakerna torde vara att människor allt oftare upplever dels att skattesystemet med sina kompletterande kontrollregler slår allt hårdare mot den enskilde, dels att den enskilde har svårt att få rätt gentemot myndigheter. Genom publiciteten vill de då utöva press mot myndigheterna och icke minst väcka oss politiker, så att vi får reda på hur skattesystemet slår i enskilda ärenden. Den här typen av publicitet är bra som väckarklocka, men den hjälper också till med att urholka tilltron till skattereglerna.

Många av de regler som slår orättvist har naturligtvis inte skapats för att vara orättvisa, utan beror på att lagstiftaren i lagstiftningsögonblicken inte kunde förutse den enskildhet som kunde bli fel.

Vad man däremot kan säga är att många skatteregler har en sträng utformning i den meningen att staten vill försäkra sig om att skatt verkligen kommer in. För att åstadkomma detta ålägger man den enskilde långtgående skyldigheter. Det exempel jag gav i interpellationen visar på en sådan skyldighet, där redan förbindelsen om gåva är skattepliktighet, inte själva överlämnandet. Elof Hjortberg-ärendet är ett annat exempel på samma typ av regler.

Vad som då är särskilt viktigt är att regeringen tar varje sådant ärende som dyker upp på allvar och ser om de aktuella reglerna går att justera så att de slår rättvist. Om skattemoralen skall kunna hållas på en någorlunda rimlig nivå krävs att de enskilda människorna förstår skattereglerna och uppfattar dem som något så när rättvisa.

Finansministerns svar på min interpellation är positivt i den bemärkelsen att damen i mitt exempel kanske ändå kommer att slippa betala gåvoskatt. Svaret kan också tydas som positivt i den meningen att finansministern hänvisar till att det finns en utredning som arbetar med arvs- och gåvoskattefrågor.

Finansministern säger emellertid att han utgår ifrån att den frågeställning som jag tagit upp kommer att behandlas av den ifrågavarande kommittén. Den fråga som jag då gärna skulle vilja ställa, men som jag enligt tidigare erfarenhet utgår ifrån att finansministern inte besvarar, är: Vore det inte rimligt att ge tilläggsdirektiv till kommittén att utforma reglerna på sådant

sätt att domstolarna får möjlighet att avgöra en sådan här fråga utan att den skall behöva föranleda både publicitet och regeringens prövning?

Prot. 1985/86:129
28 april 1986

*Om skattskyldigheten
för gåvor*

Anf. 5 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Med anledning av det principiella resonemang som Britta Bjelle förde om krånglet med vår skattelagstiftning och hur detta skulle ha intensifierats under de senaste åren vill jag upplysa om att den här bestämmelsen har funnits sedan 1941, nämligen att även en gåvoutfästelse kan föranleda skatteplikt. Det är alltså inget under senare tid nypåkommet försök att inhösta skatteintäkter och krångla till lagstiftningen som har lett till att detta fall uppstått.

På Britta Bjelles fråga vill jag svara att jag har underrättat mig om att arvs- och gåvoskattekommittén kommer att behandla det här problemet. Eftersom kommittén befinner sig i slutskedet av sitt arbete skulle detta bara fördröjas om regeringen skulle utfärda tilläggsdirektiv. Kommittén har alltså lovat mig att ta upp frågan, analysera den och sedan komma med något förslag till lösning. Däremot har kommittén naturligtvis inte lovat mig en lösning av det slag som Britta Bjelle efterlyser. Hur det blir härvidlag får vi se när kommitténs förslag föreligger.

Vidare skall regeringen skyndsamt behandla den ansökan vi har fått om befrielse från gåvoskatt, eftersom vederbörande såvitt jag förstår avser att företa en utrikes resa inom kort. Regeringen har därför infordrat remiss från kammarkollegiet till den 22 maj för att om möjligt kunna behandla den före halvårsskiftet.

Anf. 6 BRITTA BJELLE (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för att han har tagit den kontakten. Det betyder att frågan ändå kommer att få en prövning.

Även jag vet att bestämmelserna när det gäller arvs- och gåvoskatte reglerna är från 1941, men när de infördes hade man inte så många krångliga regler som vi har i dag. Skattereglerna späs ständigt på med nya och komplicerade regler, som gör den totala satsen för en människa som skall deklarera eller disponera sina pengar mycket mera komplicerad och svår att hantera i dag. Det är då sådana här fenomen uppstår.

Varken under 1940- eller 1950-talet skrevs det i pressen om sådana orättvisa skatteuttag som man onekligen läser om i dag. Jag tolkar saken så, att detta beror på att vi har fått så många fler skatteregler och att effekterna av dem nu börjar märkas.

Anf. 7 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Jag vill inlägga en stillsam men inte desto mindre bestämd protest emot påståendet att den regering jag tillhör skulle ha krånglat till skattereglerna.

Vi har tvärtom arbetat med kraftiga förenklingar av det svenska skattesystemet – dels genom den nya självdeklaration och den kraftigt förenklade löntagarbeskattning som träder i kraft vid nästa taxering, dels genom det förslag om skattereform för 1987 och 1988 som vi lade fram för ett par månader sedan, dels genom en lång rad förslag i kompletteringspropositioner.

nen som avser förenklingar på en mängd områden. Det är förenklingar som kommer att göra det lättare både för de vanliga inkomsttagarna och för många andra med mera komplicerade förhållanden att reda upp sin skattesituation.

Anf. 8 BRITTA BJELLE (fp):

Herr talman! Det är riktigt, så länge det gäller vanliga löntagare, och likaså är det riktigt om man inte har så komplicerade förhållanden. Men om man ser på reavinstbeskattningen tillsammans med annan beskattning, och om man ser på arbetsgivar- och arbetstagarbegreppen, så finns det ändå många områden där det har blivit mera komplicerat. Det förhåller sig faktiskt på det sättet att inte ens våra skatteexperter – jag tänker på dem som sitter på länsstyrelsernas skatteförvaltningar – alltid är riktigt säkra på hur de skall tolka de regler vi har.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1985/86:160 om rättssäkerheten

Anf. 9 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Margit Gennser har frågat mig

för det första om jag tänker göra en översyn av det svenska rättssystemet i enlighet med den svenska juristkommissionens förslag och mot bakgrund av de avgöranden i svenska rättsfall som träffats av Europadomstolen i Strasbourg.

för det andra om jag har för avsikt att föreslå ett återinförande av tjänsteansvaret vid försumlig ämbetsutövning,

för det tredje om jag avser att vidta åtgärder för att minska tidsuträkten när det gäller prövning av myndighetsutövning och

för det fjärde om jag avser att agera i de fall myndigheternas effektivitetsmål mer allmänt kommer i konflikt med rättssäkerheten.

I vad gäller den första frågan har den svenska avdelningen av Internationella juristkommissionen nyligen uttalat att man borde undersöka hur enskildas krav på rättssäkerhet i skatteprocessen kan tillgodoses bättre. Det är alltså inte fråga om en begäran om en generell genomgång av det svenska rättssystemet som man kan tro av Margit Gennsers fråga.

Till detta vill jag säga att kravet på rättssäkerhet kontinuerligt beaktas i regeringens arbete med lagstiftningsfrågor. Så t. ex. pågår ett omfattande arbete med att förenkla skattesystemet. Syftet är bl. a. att göra reglerna mer överskådliga och underlätta deras tillämpning för enskilda och myndigheter. Detta stärker självfallet rättssäkerheten. Riksdagen har under senare tid fått ta ställning till förslag om såväl de materiella reglerna (prop. 1984/85:180 om förenklad självdeklaration) som beskattningsorganisationen (prop. 1985/86:55 om sammanhållen skatteförvaltning m. m.). Arbetet fortsätter. Som jag har haft anledning att nämna ett par gånger förut i kammaren överväger skatteförenklingskommittén (B 1982:03) bl. a. frågan i vad mån enskilda

personer skall kunna få ersättning för rättegångskostnader i skatteprocesser.

Den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna har två gånger fällt Sverige. I det första fallet, som gällde expropriationsreglerna och bestämmelserna om byggnadsförbud, konstaterade regeringen att expropriationslagen ändrats och att en ny plan- och bygglag var under förberedande, varför någon särskild lagstiftning inte behövdes med anledning av domen. Denna ståndpunkt godtogs av Europarådets ministerkommitté. I det andra fallet, som gällde häktning, tillsattes en utredning med uppdrag att föreslå nödvändiga ändringar i rättegångsbalken. Utredningens betänkande behandlas nu i justitiedepartementet med sikte på en proposition i höst. Till följd av innehållet i en rapport av kommissionen för de mänskliga rättigheterna har vidare aktiebolagslagens regler om inlösen av minoritetsaktier ändrats. Regeringen agerar alltså mycket snabbt med anledning av beslut från organen i Strasbourg.

Jag kan i sammanhanget också nämna att justitiedepartementet inom kort avser att publicera en departementspromemoria där det föreslås att beslut i förvaltningsärenden skall kunna bli föremål för laglighetsprövning i domstol i vissa av de fall då för närvarande regeringen eller central förvaltningsmyndighet är slutinstans. Förslaget har till en del föranletts av avgöranden som den europeiska domstolen har meddelat i mål mot andra stater än Sverige.

Den andra frågan gäller tjänsteansvaret. Jag förmodar att Margit Gennser känner till att frågan just nu behandlas i riksdagen. Konstitutionsutskottet har i ett yttrande till justitieutskottet förordat att frågan ses över på nytt. Justitieutskottet har ännu inte tagit ställning. Jag har redan i den proposition som riksdagen behandlar sagt att det kan finnas anledning att återkomma till frågan om ämbetsansvaret (prop. 1984/85:117) när ställning har tagits till spørsmålet om JO:s kompetensområde. Jag finner det föga meningsfullt att nu föregripa riksdagens beslut.

Beträffande Margit Gennsers tredje fråga vill jag bara framhålla att det självfallet är önskvärt att myndigheters beslut kommer snabbt och effektivt. Speciellt viktigt är det när redan det faktum att en prövning pågår medför ingrepp av olika slag för den enskilde. Det är en fråga som rör rättssäkerhet, effektivitet och resurser.

Det pågår ett ständigt arbete med att på bästa sätt göra avvägningar mellan kraven på rättssäkerhet och effektivitet. Själv har jag ingående diskuterat dessa problem i det förslag till ny förvaltningslag som riksdagen nyligen har behandlat (prop. 1985/86:80). Jag har där föreslagit åtgärder för att generellt fördjupa och stärka rättssäkerheten i förvaltningen. Förslagen syftar till att motverka krångel, förkorta väntetiderna och underlätta för den enskilde att ta till vara sin rätt. Detta är nämligen också, som jag ser det, viktiga delar av rättssäkerheten.

Vad slutligen gäller effektivitet kontra rättssäkerhet kan jag bara upprepa vad jag tidigare sagt åtskilliga gånger, här i kammaren och i andra sammanhang: Kravet på effektivitet får aldrig inkräkta på hävdvunna rättssäkerhetsanspråk. Detta är så självklart och har framhållits så många gånger att jag inte tycker att jag närmare behöver utveckla det. Jag kan hänvisa till debatter i ämnet här i kammaren mellan mig och Ulf Adelson för ett år sedan och mellan mig och Nic Grönvall för knappt två månader sedan.

Anf. 10 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Tack för svaret!

Bakgrunden till mina frågor är följande:

För det första gäller det ett eftertaxeringsärende och ett ansvarsärende som visar att en människa, om hon har otur, kan råka mycket illa ut i det svenska rättsmaskineriet.

I skattefallet kunde den skattskyldige över huvud taget inte förutse taxeringsmyndigheternas beslut, eftersom det knappast finns relevant lagrum och myndigheterna i alla händelser inte hade angivit ett sådant. Hur det går i slutändan vet vi inte, men under tiden har en medborgare förlorat viktiga år av sitt liv.

Det andra fallet, som utförligt refererats i Läkartidningen, innebär att en läkare helt felaktigt utsatts för något som kan jämföras med yrkesförbud i fem år.

För det andra gäller det rättssäkerhetsbegreppets uppluckring i debatten.

Det har sagts i utredningar och av justitieministern att man måste skilja mellan traditionell rättssäkerhet, som går ut på att skydda den enskilde mot en övermäktig och grym stat, och en "modernare" rättssäkerhet, som avser att staten skall skydda människor från att bli brottsoffer. Vad som är modernt eller inte kan ifrågasättas. Birger Jarl skyddade väl brottsoffer. Vad jag vill slå fast är att vi i Sverige i sanning behöver ett skydd för medborgarna mot en övermäktig stat.

Europakonventionen kom till efter andra världskriget. Konventionen var en följd av nazistiska ogärningar. Weimarrepublikens fall hade visat att en demokrati helt lagligt kan förvandlas till en stat utan mänskliga rättigheter. En central punkt i konventionen var, förutom skydd för en rad fri- och rättigheter, skydd för äganderätten m. m. Det fanns viss tveksamhet när Sverige skrev på konventionen.

Justitieministern är snar att redogöra för hur man beaktar rättssäkerheten vid lagstiftningen. Bl. a. hänvisar justitieministern till arbetet med att förenkla skattesystemet. Remissyttrandena över skatteförenklingskommitténs betänkande, SOU 1985:42, är dock inte övertygande. Ett av förslagen innebär att den gamla prövningsnämnden bakvägen återinförs. Den avskaffades på sin tid för att den inte överensstämde med Europakonventionen.

Så här yttrar sig justitiekanslern om förslag som skall förbättra människors rättssäkerhet: Mot bakgrund av de ökade befogenheter som utredningen föreslår för skattemyndigheten, och då myndigheternas beslut i princip skall omprövas innan domstolsprövning skall sättas in, kan man ställa frågan om individens rättsskydd i taxeringsförfarandet *försämras* genom utredningens förslag. Utredningens förslag innebär ingen inskränkning i möjligheten för den skattskyldige att få tvister prövade i domstol, men det kommer att ta längre tid.

Lägg märke till resonemanget i interpellationen! Ett oöverskådligt skattesystem kräver en så stor myndighetsapparat att kunighet, kompetens och ojävighet kan bli allt svårare att upprätthålla.

Till detta kommer effektivitetskraven. De uttrycks, i alla fall i Malmö, faktiskt på detta sätt: Taxeringsrevisionen skall dra in så och så många miljoner i skatteintäkter. Justitiekanslern betonar att det fiskala intresset

inte får innebära att reglerna för saklighet och objektivitet eftersätts. Men det är just vad som sker i dagens Sverige. Det var därför som jag ställde frågan om effektivitet till justitieministern. Svaret var inget svar. Låt mig därför försöka en gång till:

Kan justitieministern deklarerat att den typ av effektivitetsmått som jag nu nämnt inte bör användas, eftersom det är stor risk att det fiskala intresset tar överhanden över saklighet och objektivitet? Kan justitieministern också deklarerat att myndigheters beslut skall motiveras med lagrum/prejudikat? Ett sådant uttalande skulle få stor praktisk betydelse. Men vad händer om myndigheterna fortsätter att synda? Då förutsätter jag att regeringen ger frågan om tjänsteansvar högsta prioritet. Blir det så?

Jag vill ytterligare något kommentera Europakonventionen. Regeringen sägs ha agerat snabbt. Nåväl, tre fyra år är inte en särskilt kort tid. I svaret hänvisas till PBL. Ett är säkert: PBL ger inget ökat skydd för äganderätten. Byggnadsrätten på tomtmark förvandlas i förslaget till en parentes på 5-15 år. Övergångsregler till ny bygglag ger kommuner rätt att skjuta upp ersättningsfrågor vid inlösen av byggrätt i äldre planer under tio år. Är detta skydd för äganderätt? Fick verkligen Europarådet lära känna allt detta?

Har statsrådet övervägt att inkorporera Europakonventionen i svensk rätt? Avser justitieministern att skärpa kontrollen av att nya lagförslag överensstämmer med konventionen? Kontrollen är nämligen i dag bristfällig. Ett exempel utgör inseminationslagen. Motsvarande frågor utreddes i Storbritannien 1984 under ordförandeskap av Dame Mary Warnock. Statens möjligheter att hindra insemination ifrågasattes där på grund av artiklarna 8 och 12 i konventionen.

Denna fråga kommenterades över huvud taget inte i propositionen. Utskottet teg trots att motion hade väckts. Jag tog upp frågan i kammaren. Svaret blev tystnad.

Därför skulle, herr justitieminister, en inkorporering av Europakonventionen i svensk lag förbättra rättssäkerhet, lagstiftning, propositionsbehandling och riksdagsbehandling.

Om inget svar ges uppfattar jag naturligtvis detta, herr justitieminister, som instämmande utan förbehåll. Avser justitieministern att noggrant överväga frågan om att inkorporera Europakonventionen i svensk rätt?

Anf. 11 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Det är en självklarhet för mig, som tillhör ett socialliberalt parti, att bevaka en interpellationsdebatt som skall handla om rättssäkerheten. Rättssäkerheten är en viktig fråga för oss i folkpartiet.

Men låt mig först säga att jag inte gått in i debatten därför att jag skulle vilja göra gällande att vi har rättsröta eller något liknande elände i Sverige. Vi bor tvärtom i en rättsstat, och det tycker jag att man skall konstatera. Men samtidigt måste man säga ifrån att det inte går att slå sig till ro med ett sådant enkelt konstaterande. Rättssäkerheten hotas nämligen ständigt. Man måste alltid vara på sin vakt så att den icke urholkas.

Av den anledningen har folkpartiet väckt en stor rättssäkerhetsmotion, där vi talar om något som vi kallar "de små stegens tyranni". Vi visar på olika lagstiftningsfrågor där rättssäkerheten enligt vår uppfattning äventyras. Det

senaste exemplet fick vi här i kammaren för ett par månader sedan, när majoriteten i riksdagen drev igenom en ny lagstiftning om företagsbot.

Nu skulle jag emellertid bara vilja ta upp några få konkreta frågor som har med interpellationssvaret att göra.

I svaret säger justitieministern att skatteförenklingskommittén överväger frågan i vad mån enskilda personer skall kunna få ersättning för rättegångskostnader i skatteprocesser. Jag tycker – och det gör förmodligen också justitieministern – att det är utmärkt att kommittén överväger frågan. Enligt min mening vore det ännu mer utmärkt om kommittén övervägde frågan i en positiv riktning, vilket skulle innebära att den till hösten kom med ett konkret förslag om att enskilda skulle kunna få ersättning när staten förlorar ett mål. Jag skulle vara mycket tacksam om justitieministern ville redovisa ifall han a priori och för egen del är positivt inställd till en sådan utgång.

En annan kommentar jag gärna vill göra är att jag tycker det är bra att justitieministern har aviserat att beslut i förvaltningsärenden skall kunna bli föremål för laglighetsprövning i domstol i vissa av de fall då för närvarande regeringen eller central förvaltningsmyndighet är slutinstans. Det är ett steg i rätt riktning med avseende på rättssäkerheten.

Jag kanske skall påpeka att vi också tycker att det är bra att både konstitutionsutskottet och justitieukskottet nu i politisk enighet har förordat att frågan om tjänsteansvar skall ses över på nytt. Och, herr talman, jag tror faktiskt att justitieministern är enig med oss, trots att initiativet inte kommit från honom utan från riksdagen.

Nu skulle jag vilja komma till en tredje punkt i den här interpellationen.

Statsrådet säger här att han ingående har diskuterat problemen i förslaget till ny förvaltningslag, som riksdagen nyligen har behandlat – vilket dock är fel, eftersom ärendet ännu inte har varit uppe i kammaren, bara i konstitutionsutskottet – och att han har föreslagit åtgärder för att generellt fördjupa och stärka rättssäkerheten i förvaltningen. Förslagen skall syfta till att motverka krångel, förkorta väntetiderna och "underlätta för den enskilde att ta till vara sin rätt".

Allt detta är mycket bra, men om man ser på ett av de exempel som har föranlett interpellationen, finner man att bl. a. rättsosäkerheten för den enskilde uppstått därför att myndigheten inte hade angivit något som helst lagrum eller motiverat beslutet. Man skall motivera besluten. Det nya förslaget till förvaltningslag ställer inget krav på att lagrummet skall anges i besluten. Jag skulle väldigt gärna vilja veta om justitieministern delar min uppfattning att det är lättare att ta till vara sin rätt, om man får veta vilket lagrum som myndigheten har använt inför beslutet.

Anf. 12 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Det händer allt oftare i debatten att Sverige påstås vara på väg att förlora sin status som rättsstat. Till stöd för den uppfattningen gör man vanligen svepande påståenden om att statens intresse och effektivitet går före rättssäkerheten, om dåligt underbyggd lagstiftning av generalklausulskaraktär och om hur den enskilde kommer i kläm i kampen mot en övermäktig motståndare, staten.

Det var rätt skönt att höra Karin Ahrlund ta så bestämt avstånd från den

typen av svepande påståenden. Jag har tyckt mig lägga märke till att när sådana påståenden görs ligger ofta till grund en misstro mot dem som jobbar i rättsväsendet. Jag tycker att Margit Gennsers interpellation är en illustration till detta, när hon talar om irrationalitet, inkompetens och godtycke i myndighetsutövningen och statens maktutövning som oförenlig med rättssäkerhetens grundläggande krav.

Det vi i dag menar med rätts säkerhet har djupa rötter i svensk rättstradition. Det är fråga om gamla principer som fortfarande är bärande och som har utvecklats vidare. All lagstiftning skall utformas så, att man i rimlig utsträckning kan förutse resultatet av tillämpningen. Lika fall skall bedömas lika. Det skapar förutsättningar för materiellt riktiga resultat.

Andra viktiga hörnstenar är fria och självständiga domstolar endast bundna av lag, ingripanden bara med stöd av klar och tydlig lag, ingen lagstiftning mot enskilda fall eller enskilda personer, ingen retroaktiv lag, full bevisning i brottmål, osv. Det råder bred politisk enighet om dessa principer.

Det framgick bl. a. då riksdagen förra våren behandlade riktlinjerna för det fortsatta arbetet mot den ekonomiska brottsligheten. Ekonomisk brottslighet är annars ett område som ofta tas som exempel när det gäller åtgärder som skulle strida mot dessa principer. De som insinuerar något sådant har dock påtagligt svårt att komma med några konkreta exempel.

Sverige är också folkrättsligt förpliktat att beakta vissa grundläggande rätts säkerhetsgarantier genom sin anslutning till de olika konventionerna om skydd för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter. Det förs i dag kampanjer som vill göra gällande att Sverige skulle skilja ut sig från europeisk rätt genom ett stort antal, som man säger, brott mot konventionen. Dessa påståenden är inte sanna.

För mer än 30 år sedan förpliktade vi oss att anpassa vår lagstiftning till konventionen. Vår uppfattning var då att vår lagstiftning var anpassad till konventionen.

Men under de år som gått – 30 år – har Europadomstolen vid tre tillfällen tolkat konventionen så, att vår lagstiftning inte helt stämde överens med konventionen. Det rör sig om ett mycket litet antal fall om man jämför med åtskilliga andra länder, vilka alla uppfattas som rättsstater.

Jag har i mitt svar närmare redogjort för de fall som det varit fråga om, och jag har också pekat på de snabba åtgärder som regeringen vidtagit när det gäller dessa speciella frågor.

Det finns inte någon grundläggande konflikt mellan svensk rätt och Europakonventionen. Detta är mitt svar på Margit Gennsers fråga om huruvida jag tänker överväga en inkorporering av konventionen.

Det vore tacknämligt om företrädare för oppositionen ville böja sig för dessa fakta och sluta upp med att göra påståenden om att Sverige skiljer ut sig som en icke-rättsstat bland de europeiska länderna.

Sedan något om den påstådda konflikten mellan effektivitet och rättssäkerhet. Om detta skall jag inte säga mer än det som redan har sagts. Återigen upprepar jag således att konflikten är överdriven. När det föreligger en konflikt tar rätts säkerhetskravet över. Det är ett övergripande krav. Rätts säkerheten förutsätter naturligtvis att man på myndigheterna motiverar sina beslut. Det är ett självklart krav. Ofta kan det vara lämpligt att motivera

ett beslut genom att citera ett lagrum eller att tala om vilket nummer paragrafen i fråga har.

Herr talman! Rättsstaten och rättssäkerheten är något som vi alltid måste kämpa för. Anledning till oro för att vi skulle vara på väg från rättsstaten skulle finnas, om vi skulle säga oss att rättssäkerheten är så perfekt att den inte kan bli bättre. Därför är en rättssäkerhetsdebatt viktig.

Vi i regeringen arbetar efter flera linjer för att befästa och utveckla rättsstaten. Vi arbetar med frågor som syftar till att säkra brottsoffrens ställning. Detta är viktigt, Margit Gennser, och det är aktuellt också i dag. Hänvisa inte till Birger Jarl och raljera inte om detta!

Vi arbetar, som jag redan har nämnt, med förslag till nya regler som syftar till att motverka krångel, förkorta handläggningstider osv. för att underlätta för den enskilde gentemot myndigheten.

Vidare arbetar vi med regelförenkling och med en minskning av regelmassan.

Jag har redan utförligt redogjort för den rättsutveckling som sker i samverkan med Europarådet. Allt lagstiftningsarbete präglas av strävan att förbättra rättssäkerheten. Jag sade att rättssäkerhetsdebatten är viktig. Men om den skall ha en positiv effekt, skall den också vara konstruktiv.

Till slut vill jag säga följande när det gäller skatteförenklingskommitténs överväganden i fråga om rättegångsersättning i skattemål. Sådana överväganden sker med sikte på förslag till åtgärder. Några kommentarer därutöver vill jag inte göra i vad gäller denna kommitté, vilken arbetar under finansdepartementet.

Vi skall inte, Karin Ahrland, tvista om vem som tog initiativ till att frågan om ämbetsansvaret på nytt kom att diskuteras i riksdagen. Jag vill bara upprepa vad jag har sagt i interpellationssvaret, nämligen att jag förutsatte i propositionen till riksdagen att frågan kunde och borde komma upp.

Anf. 13 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Det var intressant att höra på Karin Ahrland. I sann socialliberal anda föll hon i armarna på justitieministern. Jag anser att jag i egenskap av politiker i oppositionsställning har till uppgift att peka på vad som är vrångt. Det som är bra behöver vi inte kommentera. Jag hade i mitt första inlägg enligt debattreglerna bara sex minuter på mig.

Jag har utgått från två praktiska fall som jag verkligen har studerat, och jag måste säga att här fungerar inte rättsmaskineriet. En av orsakerna är, som jag tidigare har nämnt, att man mäter effektiviteten i ekonomiska termer – dvs. man prioriterar det fiskala framför objektiviteten och sakligheten. Det strider helt mot vad justitiekanslern säger.

Jag måste fråga justitieministern: Är det inte riktigt att man måste prioritera sakligheten? Då måste man väl ange lagrum. Det vore utmärkt om detta verkligen betonades. Tyvärr är förvaltningslagen, vilken är efter bearbetning i departementet sämre än utredningens förslag när det gäller lagmotiveringar – jag vill nämna att jag själv satt med i utredningen.

Jag raljerade inte om Birger Jarl. Jag sade bara att det ena begreppet var äldre än det andra och att bägge är lika viktiga.

Justitieministern tog upp frågan om regeländringarna på skattesidan. I de

remissyttranden som jag har gått igenom sägs det – det gäller nästan samt och synnerligen – att det behövs materiella förändringar i skatterätten. Det andra ökar rättssäkerheten bara marginellt.

Det är framför allt skatterätten som har kritiserats utomlands. Jag kan hänvisa till artiklar från ett mycket stort seminarium i Zürich, där man ansåg att Sveriges rättsutveckling var sådan att den borde kritiseras. Vi borde på ett positivt sätt ta emot kritiken och förbättra saker och ting.

Sedan till Europakonventionen. Östen Undén var i viss mån – på grund av historiska orsaker, rättstradition och vår konstitutionella tradition – skeptisk till Europakonventionen. Detta har inte framkommit så mycket i debatten, men det framgår av skrifterna.

Jag måste fråga justitieministern: Är regeringen fortfarande negativ inställd till eller tveksam i fråga om Europakonventionen? Varför inkorporeras den annars inte i svensk lagstiftning? Varför vill regeringen inte ange vilka skäl som talar mot detta? Det hade då kunnat göras en tidigare prövning av lagstiftning mot Europakonventionen, varigenom de problem som finns i dag hade kunnat undvikas.

Anf. 14 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Får jag börja med att säga att jag inte alls tänker falla justitieministern i armarna – däremot skulle jag gärna, som gammal hälsovårdsminister, vilja rekommendera honom C-vitamin, som kunde bota förkyllningen.

Jag tycker, Margit Gennser, att man i en debatt måste kommentera även sådant som är bra. Man skall förklara både när man är enig och när man inte är det – min erfarenhet är att möjligheten då är större att motståndaren lyssnar på vad man har att säga när man inte tycker som han. Det gör jag inte alltid, vilket Margit Gennser säkert vet och vilket justitieministern mycket noga har fått reda på.

Justitieministern säger att det är påtagligt svårt att hitta exempel på rättsosäkerhet. I dag har det emellertid tagits fram två exempel, och om justitieministern hade varit i kammaren när vi diskuterade lagstiftningen om företagsbot hade han kunnat få hjälpa vice ordföranden i justitieutskottet att förklara ett exempel som jag då gav honom men som jag inte skall upprepa i dag.

Justitieministern säger vidare, att om debatten skall ge något väsentligt skall den också vara konstruktiv. Herr talman! Jag måste då upprepa mitt konstruktiva förslag, som Margit Gennser och jag är helt eniga om, nämligen att myndigheter borde åläggas att i texten till besluten ange de lagparagrafer som de har stött sina beslut på. På den punkten ställde jag en fråga till justitieministern som jag inte har fått ett tillfredsställande svar på – chansen finns fortfarande.

Anf. 15 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Om reglerna för interpellationsdebatter hade varit annorlunda skulle jag också ha ägnat mig åt att berömma justitieministern.

Det är utmärkt att regeringen föreslår en ändring så att förvaltningsbeslut kan tas upp i domstol. Det hade varit ännu bättre om regeringen också hade

Prot. 1985/86:129
28 april 1986

*Om informationen om
kollektivanslutning till
politiskt parti*

sett till att äganderätten till fast egendom hade blivit bättre skyddad – PBL kommer inte att ändra det.

Varför kan vi inte, Karin Ahrland, koncentrera oss på sådant som enskilda människor verkligen drabbas av, nämligen att de inte får motiveringar när myndigheter t. ex. ändrar en taxering, när ärenden ligger alltför länge i beslutskvarten – jag tänker på den läkare som fick vänta i fem år för att få veta att han hade förskrivningsrätt, och då var det för sent.

Det är mycket viktigt att påpeka dessa saker, och justitieministern måste ta emot dessa påpekanden på ett positivt sätt. Tänk på att det är enskilda människor som drabbas av sådana här åtgärder och som faktiskt förlorar många år av sitt liv! Jag känner till det av egen erfarenhet när det gäller dessa två fall. Därför tycker jag att vi skall ta det mycket allvarligt. Det är därför som jag är upprörd, herr justitieminister. Men jag hoppas att denna min upprördhet skall leda till något konstruktivt så att man granskar frågorna från alla håll och tillägnar sig den fantasi som behövs för att förbättra lagarna. Vi måste ha fantasi och inlevelse i hur de människor som drabbas verkligen känner det.

Jag är helt övertygad om, Karin Ahrland, att min kritik kommer att leda till något konstruktivt. Jag är glad över att det kommer en ny förvaltningslag. Jag satt i utredningen. Jag hade, herr justitieminister, varit ännu gladare om förslaget hade liknat förvaltningsrättsutredningens förslag något mer. Då hade myndigheterna fått ännu klarare regler. Det hade inte stått att de *bör* om möjligt ange motiv, då hade det stått att de *skall* ange motiv, de *skall* ange lagrum, så att enskilda människor vet vad de har att rätta sig efter.

Talmannen anmälde att Karin Ahrland anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Överläggningen var härmed avslutad.

**6 § Svar på interpellation 1985/86:180 om informationen om
kollektivanslutning till politiskt parti**

Anf. 16 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Sten Andersson i Malmö har frågat mig om jag planerar några åtgärder som tvingar fackliga organisationer, vilka kollektivt ansluter medlemmar till ett politiskt parti, att informera medlemmarna om detta.

Jag har vid flera tillfällen – senast den 20 februari i år – inför riksdagen redovisat regeringens uppfattning i saken. Regeringen har samma uppfattning i dag.

Jag upprepar alltså att den föreningsfrihet som vi har här i landet och som är skyddad i grundlagen innebär att det står var och en fritt att organisera sig politiskt. Ingen kan tvingas att vara medlem i ett parti.

En annan sida av föreningsfriheten är emellertid att organisationer bör få besluta om sina egna angelägenheter. Så t. ex. bör varje politiskt parti självt bestämma om formerna för medlemskap i partiet. De fackliga organisatio-

nerna bör också själva besluta om i vilken ordning de skall lämna information till sina medlemmar.

Mitt svar till Sten Andersson är alltså nej.

Anf. 17 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Man brukar av och till i riksdagen tala om att det finns fyra demokratiska partier. Jag är beredd att hålla med om antalet, men däremot inte om vilka partier det gäller. Jag tycker att det kan vara korrekt att säga att vpk i Sverige faktiskt är demokratiskt. Vad deras broderpartier i andra länder gör behöver inte påverka oss här i Sverige.

Däremot, herr talman, finns det faktiskt en fläck på socialdemokratin sköld. Det är inte fullt ut det demokratiska parti som man påstår sig vara. Partiet tillämpar nämligen en medlemsanslutning, en medlemsvärkning, som innebär att människor i vissa fall blir medlemmar i det socialdemokratiska partiet utan att veta om det. Det finns även många fall där människor blivit medlemmar i det socialdemokratiska partiet, trots att de redan har varit medlemmar i ett annat politiskt parti.

Jag har frågat justitieministern om han via nya bestämmelser är beredd att tvinga fackförbunden att informera sina medlemmar då de anslutits till det socialdemokratiska partiet. Han svarar att det vill han inte göra.

Sedan säger han också att det står var och en fritt att organisera sig politiskt. Varför han behöver offra trycksvärta på det förstår inte jag. Den frågan har jag aldrig ställt, och jag hoppas att jag aldrig i Sveriges riksdag kommer att ställa den till någon minister. Det är en fundamental självklarhet att var och en har rätt att organisera sig i ett politiskt parti.

Vidare säger ministern att ingen tvingas att vara medlem i ett parti. Det är en "sanning" inom citationstecken. För om man, herr talman, inte vet om att man är medlem i ett politiskt parti är det väl samma sak, i klartext, som att man tvingas vara med i ett politiskt parti.

I dag är situationen den att drygt 600 000 av LO:s medlemmar är kollektivt anslutna till socialdemokratiska partiet. Som jag sagt tidigare är det många som inte vet om det, och det är många som också är medlemmar i ett annat politiskt parti. Massvis med undersökningar genom åren har klart och tydligt visat att en stor majoritet av det svenska folket anser att medlem i ett politiskt parti skall man bara bli av egen fri vilja. Partiet skall av egen kraft få människorna att söka medlemskap. Jag har frågat många gånger och kommer att fråga många gånger till: Varför kan inte socialdemokraterna acceptera den metod som alla andra politiska partier accepterar, nämligen att låta människor efter fritt, eget och moget övervägande bli medlemmar hos dem?

Herr talman! Jag vill påstå att socialdemokraterna säljer en bit av sin demokratiska heder för pengar och för medlemskap. Det är naturligtvis inte alls trevligt för partiet att över en natt bli av med 20–30 milj. kr. eller kanske mista en halv miljon medlemmar. Det är faktiskt vad som kan bli fallet. Runt om i Sverige har man vid vissa tillfällen provat att slopa kollektivanslutningen och sagt att människor får bli medlemmar den gängse vägen. Vad har då hänt? Trots stora kampanjer har bara ca 10–15 % av de tidigare till 100 %

Prot. 1985/86:129
28 april 1986

*Om informationen om
kollektivanslutning till
politiskt parti*

anslutna medlemmarna blivit medlemmar. Det är klart att det är besvärligt att behöva ställas inför en sådan fatalitet.

På flyget hit i dag läste jag en annons i en tidning där socialdemokraterna sade: Vill ni bli medlemmar hos oss så skicka in blanketten. Det är en mycket bra metod, och den borde man använda till 100 % och inte göra som nu, när man uppenbart förnedrar människorna. Man tror inte att människorna själva kan tänka, och därför fortsätter man med denna metod. En stor majoritet av socialdemokraternas egna medlemmar tycker att kollektivanslutningen är förkastlig.

Herr talman! Jag ställer inte upp bakom påståendet att även socialdemokraterna till alla delar och fullt ut är ett demokratiskt parti förrän den dag man tvättar bort kollektivanslutningen.

Anf. 18 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Det är ett intressant påstående från Sten Andersson i Malmö att socialdemokratiska partiet inte skulle vara ett demokratiskt parti. Jag noterar att det påståendet är gjort här.

Det är inget fel, Sten Andersson, på principen att man bör bli medlem i ett parti genom att själv begära medlemskap. Men det är heller inget fel på principen att ideella föreningar, bl. a. politiska partier, själva skall få bestämma om formerna för medlemskap. Det är den senare principen som har lång hävd i Sverige. Föreningarna själva skall utan statsmakternas inblandning få bestämma om formerna för sin verksamhet. Det är den principen som för arbetarrörelsen är övergripande. Jag har närmare utvecklat skälen för denna ståndpunkt så många gånger i denna kammare att jag inte skall upprepa dem nu med anledning av Sten Anderssons interpellation i dag.

Herr talman! Jag förutsätter att det är självklart att rätten att reservera sig mot t. ex. en facklig avdelnings beslut om medlemskap – Sten Andersson, det är inga fackförbund som beslutar utan det är fackliga avdelningar – skall göras känd, och den rätten skall kunna utövas effektivt. Till skillnad från Sten Andersson anser jag att det inte behövs förbudslagstiftning och insatser från domstolar eller andra delar av rättsväsendet för att detta skall fungera.

Anf. 19 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Justitieministern säger att han inte vill upprepa skälen för kollektivanslutning. Det hade inte heller jag gjort i hans ställe; de är mycket, mycket dåliga.

Vidare säger justitieministern att han har noterat att jag har sagt att socialdemokratin inte till alla delar är ett demokratiskt parti. Det går bra att notera det en gång till; jag kan skriva under varenda bokstav i det påståendet.

Det finns förvisso en reservationsrätt, men för att kunna reservera sig måste man ju i rimlighetens namn veta om att man blivit medlem i något parti.

Om kollektivanslutningen som anslutningsform säger justitieministern att den länge har varit accepterad. Den har varit accepterad av ledningen för socialdemokratiska partiet och av ledningen för en del LO-förbund. Jag tror inte, herr talman, att alla de undersökningar är felaktiga som genom åren

gjorts av svenska folkets uppfattning och som alla har visat att majoriteten anser att det är fel att kollektivt ansluta medlemmar till ett politiskt parti. Kan justitieministern i dag här i kammaren visa på någon undersökning bland svenska folket där en majoritet sagt ja till den formen av politisk anslutning, skall jag bli den förste att gratulera honom. Han lär få leta mycket, mycket länge för att finna en sådan.

Herr talman! Jag vet att justitieministern är anhängare av demokrati och av i demokratisk ordning fattade besluts giltighet, och det är jag också. Men det finns ibland en risk för att man våldför sig på demokratin. När det gäller reservationsrätten har en del fackförbund mycket knepiga regler. De är så knepigt gjorda att man får intrycket att de har gjorts så knepiga för att det skall bli svårt att reservera sig. Man kan, hör och häpna, t. ex. inte – jag ser att jag nu har mycket litet av min taletid kvar – begära reservation i ett brev försett med ens egen namnteckning; man måste personligen besöka en expedition. Detta kan inte vara demokrati.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 1985/86:163 om bostadsförvaltningen inom de allmännyttiga bostadsföretagen

Anf. 20 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Tore Claeson har frågat mig om jag vill medverka till åtgärder som förhindrar att bostadsföretagen överlåter svåra förvaltningsproblem i s. k. problemområden till privata förvaltningsföretag och till att de allmännyttiga bostadsföretagen inte frånhänder sig bestämmanderätten och bedömningar angående hyresgästers sociala situation, möjlighet till kvarboende, osv. Vidare har Tore Claeson frågat mig om jag kommer att ta något initiativ i syfte att undanröja olämpliga arbetsmetoder och underlätta för att en bostadspolitik grundad på ett socialt synsätt skall vara vägledande för bostadsförvaltningen.

Enligt vad jag har inhämtat har ett fåtal SABO-företag anlitat AB Formator. Detta bolag har specialiserat sig på fastighetsförvaltningstjänster och konsultation. Vidare kan nämnas att de förvaltningsuppdrag som Formator har fått är tidsbegränsade och upphör efter 3–4 år.

Man kan enligt min mening inte göra gällande att de företag som anlitar Formator undandrar sig sitt bostadssociala ansvar. Att Formator företräder bostadsföretaget i vissa hyresfrågor innebär ingen förändring i fråga om hyresvärdens eller hyresgästernas rättigheter eller skyldigheter.

När det gäller Tore Claesons frågor i övrigt vill jag slutligen framhålla att verkställandet av den sociala bostadspolitiken i vårt land har anförtratts kommunerna. Ett av de viktigaste instrumenten är de allmännyttiga bostadsföretagen. Det kan inte råda något tvivel om att dessa alltid har tagit ett stort socialt ansvar i sin verksamhet.

Det finns ingen anledning förmoda att de nu tillämpar ett annat synsätt än tidigare. Men svåra avvägningsfrågor uppkommer givetvis till följd av det ansvar företagen har för samtliga hyresgäster. Dessa löses i allmänhet bäst i

ett ansvarsfullt samarbete mellan de sociala myndigheterna, företagen och hyresgäströrelsen.

Det finns för närvarande ingen anledning att i detta avseende ta några initiativ från regeringens sida.

Anf. 21 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka bostadsministern för svaret på interpellationen.

Bakgrunden till interpellationen är att en del av den verksamhet som bedrivs av särskilt bildade förvaltningsbolag kommer i direkt konflikt med och försvårar målmedvetet socialt arbete, exempelvis då det gäller olika insatser för att rehabilitera s. k. problemfamiljer. Vidare har de metoder som använts av dem som berörts i några fall upplevts som hot och kränkningar av den personliga integriteten och som minskad trygghet i boendet.

Deklarationer från ansvariga i resp. förvaltningsföretag, t. ex. att alla som inte betalt hyra i tid och att alla som stör eller är avvikande från vad man betraktar som normalt skall bort, är naturligtvis inte förenliga med en bra social bostadspolitik. Hembesök hos s. k. problemfamiljer, med förbigående av sociala myndigheter, då man försöker skrämman hyresgästerna att "frivilligt" flytta, kan enligt min mening inte heller accepteras.

Med vackra deklamationer om att man skall omdana bostadsområdena, utveckla boendekvaliteter och skapa en bra bostadssocial miljö har man övertygat vissa allmännyttiga bostadsföretags ledningar om att man skall ta hand om och lösa deras problem. Det rör sig här oftast om mycket känsliga och komplicerade frågor som inte går att lösa med aldrig så effektiva metoder och resonemang, t. ex. när det gäller att man skall ställa samma krav på alla boende.

Det är viktigt att betona att frågan om att förbättra problemområden i huvudsak inte är en fråga om teknik eller effektiva metoder för att hålla efter eller skrämman hyresgäster. Det handlar mycket ofta om tämligen renodlade sociala problem som delvis har sin grund i dåliga bostadsmiljöer, men framför allt i arbetslöshet, sjukdomar, anpassningsproblem, dålig ekonomi och alltför höga hyror.

Att ställa rimliga krav på alla boende innebär inte detsamma som att ställa samma krav på alla! Att ställa samma krav på alla låter kanske bra men är i praktiken orimligt! Man kan exempelvis inte ställa samma krav på en flerbarnsfamilj med två tre små barn då det gäller förslitning av lägenheten eller vad som av andra upplevs som störningar och problem. Man kan inte ställa samma krav på en invandrarfamilj, som inte kan svenska, att på en gång iaktta ordningsregler och bestämmelser som är främmande för deras vanor och kultur. Man kan inte heller kräva samma regelbundenhet när det gäller betalning av hyra av dem som på grund av sjukdom, arbetslöshet eller andra svårigheter inte har möjlighet att i tid betala sin hyra. Man kan inte heller ställa samma krav på människor med sociala handikapp och svårigheter att leva upp till "normalsvenska" beteenden, då de saknar den sociala tryggheten i sitt liv.

Enskilda fall har visat att ett överlåtande av mycket besvärliga och komplicerade frågor till särskilda förvaltningsbolag har medfört svårigheter

för ett meningsfullt socialt arbete och upplevts som en betydande osäkerhet då det gäller trygghet i boendet och rätten till en bra bostad. Det har i praktiken inneburit större problem för dem som redan har problem och större otrygghet och osäkerhet för dem som bäst behöver ökad trygghet och säkerhet.

De kommunala allmännyttiga bostadsföretagen bör ta sitt hela och fulla ansvar och inom ramen för sin verksamhet göra nödvändiga insatser i samråd och samarbete med de sociala myndigheterna, hyresgäströrelsen och de berörda hyresgästerna. Även här tycks bostadsministern och jag vara helt överens. Men det behövs enligt min mening inga särskilda bolag eller företag med eller utan medverkan eller deltagande från allmännyttan för att klara problem i samband med förvaltningen och verkställandet av en social bostadspolitik. Nödvändig kompetens och praktiska kunskaper finns hos bostadsföretag, hos hyresgäströrelsen, hyresgästerna själva och inte minst hos socialarbetarna.

Låt mig till sist i anknytning till svaret bara nämna att jag hade tillfälle att i fredags och lördags bevista hyresgästföreningens i Storstockholm fullmäktigemöte. Det kan nämnas att hyresgästföreningen har 100 000 medlemmar. Vid detta tillfälle blev det en ganska omfattande debatt om de här problemen. Vid fullmäktigemötet tog man klart avstånd från de metoder som har använts i det här arbetet och också från systemet med särskilda företag, som får tjäna pengar på tjänsterna åt de allmännyttiga bostadsföretagen. Från flera håll försäkrades att man på allt sätt skulle försöka motverka detta. Om det blir nödvändigt hoppas jag att även bostadsministern kommer att ställa upp – på sitt sätt och med de metoder som kan anses lämpliga – för att motverka en utveckling som enligt vår mening är olycklig.

Anf. 22 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Här berörde Tore Claeson ett utomordentligt svårt problem, för att inte säga ett närmast olösligt problem. Jag tror inte att Tore Claeson och jag har olika uppfattning när det gäller angelägenheten av att det i bostadspolitiken tillämpas ett socialt synsätt. Jag tycker också att jag kan säga att de allmännyttiga företagen har tillämpat ett socialt synsätt i så stor utsträckning som man rimligtvis kan begära.

Allt vad Tore Claeson sade om dem som råkar ut för arbetslöshet, sjukdomar och andra svårigheter kan man hålla med om och stryka under. Dessa människor skall känna att de har ett socialt stöd. Men, Tore Claeson, vi måste också notera – och jag uppfattade att Tore Claeson inte har någon annan mening, men det är den här saken som skapar problemen – att också de hyresgäster som sliter och gnor för att få ihop till sin hyra har rätt att få leva ett något så när tryggt och anständigt liv i sin bostad. Det är ju avvägningen mellan dessa två frågor som utgör svårigheten i sammanhanget. Hur sedan frågan skall hanteras för att man skall nå fram till den bästa möjliga lösningen är ett problem för kommunerna och de allmännyttiga bostadsföretagen. Jag är övertygad om att de, tillsammans med hyresgästerna och de sociala myndigheterna, gör vad de kan för att klara ett svårt och besvärligt problem.

Anf. 23 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Får jag först säga att jag mot bakgrund av min erfarenhet på området delar uppfattningen att de allmännyttiga bostadsföretagen generellt sett gör mycket bra insatser för att klara sin mycket svåra uppgift som kommunernas instrument för att vi skall få en bra bostadspolitik. Även på den punkten är vi helt överens. Men just med utgångspunkt i dessa erfarenheter ter det sig underligt att man tillskapar särskilda företag. Här gäller det ju personer som har gjort många misslyckanden, som sannerligen inte har varit till båtnad för hyresgästerna. Nu har de här personerna funnit för gott att söka sin lycka på den här marknaden och etablera sig som något slags specialister på sanering av bostadsområden för att skapa – som de själva har kallat det – normalsvenska områden.

Jag menar att de allmännyttiga bostadsföretagen, med den utomordentliga hjälp som de i sin verksamhet får från SABO, i stället borde ägna mera kraft och arbete åt att själva ta hand om och klara de här problemen, utan anlåtande av konsulter och enskilda företag av olika slag.

Jag säger det här därför att jag menar att de erfarenheter som vi hittills har fått i stort sett är bra. Det har skapats bostadsområden med större trivsel, med mera av ordning och reda osv. Men det är bara den ena sidan av saken. Också de hyresgäster som man med olika metoder har fått bort från bostadsområdena måste ju bo någonstans, och för många av dem har situationen förvärrats. Detta problem har uppmärksammats bl. a. av de nio socialsekreterarna i Haninge och Tyresö kommuner.

Man måste alltså i denna verksamhet inte bara klara problemen för de boende i områdena genom att skapa bättre trivsel, större samhörighet och mera av ordning och reda, utan också göra det på ett sådant sätt att man inte ytterligare försvårar läget för dem som redan har det svårt, dvs. för de utslagna, för barnfamiljerna, för invandrarna, för de arbetslösa osv. Detta är en social fråga, och det är de sociala myndigheternas uppgift att i samråd med bostadsförvaltningarna försöka klara dessa problem.

Överläggningen var härmed avslutad. ;

8 § Svar på interpellation 1985/86:181 om planerna på utökad kolhantering i Bråviken

Anf. 24 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Med anledning av att statens naturvårdsverk hos regeringen väckt fråga om prövning enligt 136 a § byggnadslagen av Oxelösunds Hamn Aktiebolags planer på ökad kolläktring i Bråviken har Anna Wohlin-Andersson ställt följande frågor till mig:

1. Avser statsrådet att vidta någon åtgärd med anledning av att Oxelösunds hamn föregriper regeringens beslut?
2. Föranleder det faktum att en kommun i ett län påbörjar en sådan här verksamhet utan att ta kontakt med den kommun och det län vari en del av verksamheten planeras pågå någon statsrådets åtgärd?

3. Föranleder de konsekvenser en verksamhet av detta slag kan få för yrkesfiskare någon statsrådets åtgärd?

Prot. 1985/86:128
25 april 1986

Oxelösunds Hamn har redovisat planer på att vid tre olika platser i Bråviken och angränsande kustområden läktra kol från större till mindre fartyg. Vid en av platserna, Vinterklasen, som ligger nära Oxelösunds hamn, har viss läktringsverksamhet bedrivits under senare år.

*Om planerna på
utökad kolhantering
i Bråviken*

Som svar på Anna Wohlin-Anderssons frågor kan jag meddela att regeringen den 17 april 1986 beslutade att verksamheten skall prövas enligt 136 a § byggnadslagen. Kolläktring får intill dess regeringen beslutar annorlunda bedrivas endast vid Vinterklasen.

En ansökan från bolaget om tillstånd till kolläktringsverksamhet kommer att remissbehandlas i vanlig ordning. Härvid kommer berörda kommuner och länsstyrelser att höras, liksom myndigheter och organisationer som företräder berörda intressen, bl. a. fiskeintressena. Regeringen kommer härigenom att vid prövningen ha tillgång till ett allsidigt underlag som gör en avvägning mellan berörda intressen möjlig.

Anf. 25 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c):

Herr talman! Först vill jag tacka statsrådet för svaret. Sedan vill jag tacka statsrådet och de övriga i regeringen för att de fattat det kloka och framsynta beslutet att den här verksamheten skall prövas enligt 136 a § byggnadslagen. Dessutom vill jag tacka för meningen om att kolläktring intill dess regeringen annorlunda beslutar inte får bedrivas någon annanstans än vid Vinterklasen, dvs. där sådan verksamhet redan pågår.

Detta betyder att regeringen får tid och möjlighet att noga gå igenom de problem som lyfts fram av enskilda, organisationer och myndigheter, problem som rör fiskare och fritidshusägare, fisk och fåglar, buller och damm. Regeringen kommer att ha tillgång till och kunna beakta allt det material som behövs för att kunna fatta såväl vissa som visa beslut. Därför tänker jag inte uppehålla mig mer vid detta nu utan anser fråga 3 vara besvarad.

I vad gäller fråga 1 säger representanter för Oxelösunds hamn att hamnbolaget beslöt om investeringarna innan man visste att kolläktringen skulle bli en regeringsfråga. Det är visserligen riktigt. Men om hamnbolaget hade frågat dem som berörs av en kolläktring i inre Bråviken, så hade bolaget fått reda på hur stark opinionen var mot denna kolhantering – och framför allt att både länsstyrelsen i Östergötland och Norrköpings kommun har många anledningar att påpeka att Bråvikenområdet ur flera synpunkter är känsligt. Detta redovisas i bl. a. den fysiska riksplaneringen och i utredningen om mark, luft och vatten i Bråvikenområdet.

”Många starka intressen såsom naturvård, friluftsliv, fiske, industriell verksamhet och sjöfart riktas mot Bråviken”, skriver östgötarna.

Man måste väl ändå utgå från att hamnbolaget läst de utredningar som gjorts, om och kring Bråviken och visste vilket känsligt område man gav sig in i. Vidare borde väl hamnbolaget ha insett att bestämmelsen i 7 kap. 2 § lagen om åtgärder mot vattenförorening inte kunde innefatta buller, damm, inverkan på fisket etc., utan att ytterligare prövning här kunde förutses. Det

är ju inte heller förbjudet för någon i vårt samhälle att använda sunt förnuft – vilket borde leda till slutsatsen att man inte bör få läktra kol i Bråviken, när man inte ens får inrätta en liten fiskodling där.

Jag hoppas verkligen att regeringen vid den nu beslutade prövningen av ärendet inte tar hänsyn till de investeringar som hamnbolaget redan gjort för en utökning av kolläktringen. Det får inte bli så att något bolag, någon kommun, industri eller annan verksamhet får provocera fram för de egna intressena positiva men för miljön negativa beslut genom att sno på och investera innan slutgiltiga beslut fattats. Därmed går jag ifrån fråga 1.

I ett remissvar från Oxelösunds hamn till bostadsdepartementet, daterat den 28 februari 1986, dvs. en och en halv månad efter det att naturvårdsverkets skrivelse gått till regeringen, skriver hamnbolaget bl. a. följande:

”Vi har aldrig begärt rätt att bedriva verksamhet, som är miljöstörande, på inre Bråviken. Däremot har vi deklarerat, att vi avser att läktra kol där. ---

Hamnbolagets styrelse har efter hörande av landshövdingen i D län samt kommunalråd i berörda kommuner funnit för gott att investera i dels väsentlig utökning av personalstyrkan och dels inköp av anläggningar för läktring och lossning av energikol.”

Detta skriver man trots att något samråd inte skett med Norrköpings kommun, där det mest kritiserade läktringsstället skulle ligga, och utan att ha talat med länsstyrelsen i Östergötland, det län som berörs.

Såväl Norrköpings kommun som länsstyrelsen framhåller i sina resp. skrivelser till naturvårdsverket att någon direktinformation inte getts av hamnbolaget. ”Miljö- och hälsoskyddskontoret har underhand informerats om frågan” står det, resp.: ”Länsstyrelsen har underhand informerats om att en kolhantering planeras i Bråviken.” Sina remissvar i november 1985 bygger de på information som de själva skaffat sig.

Inte heller när det gäller den skrivelse som gick till bostadsdepartementet i februari hade det skett något samråd med Norrköpings kommun och E läns länsstyrelse.

Därför skulle jag vilja fråga: Har statsrådet någonting att säga i anledning av fråga 2 i interpellationen? Det vore intressant för alla dem som jobbar med den här frågan och för dem som eventuellt kommer i samma situation någon gång någon annanstans att i så fall få höra det.

Till slut: ”Bestämmelsen --- om åtgärder mot vattenförorening från fartyg och sjöfartsverkets föreskrifter torde emellertid endast kunna tillämpas på eventuella vattenföroreningar från läktringen”, skriver naturvårdsverket. ”Luftföroreningar, buller, ankringars ev inverkan på fisket m m måste prövas i annan ordning.”

Det verkar som om lagstiftningen i det här fallet inte är glasklar. Naturvårdsverket för därför resonemanget vidare och beslutar göra en framställning om prövning enligt 136 a § byggnadslagen, en framställning som regeringen alltså lyckligtvis beviljat.

Med anledning av vad jag här har citerat om lagstiftningen skulle jag också vara intresserad av att få reda på om statsrådet anser att lagstiftningen på det här området borde göras klarare.

Anf. 26 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Låt mig först konstatera att kolläktring i det avseende det här gäller inte är tillståndspliktig enligt nuvarande bestämmelser. Däremot kan ju regeringen besluta att den i vissa fall skall göras tillståndspliktig. Det har vi gjort i det här fallet. Det är inte alldeles självklart, eftersom det är mycket liten omfattning av verksamheten, åtminstone om man bedömer i tidsutdräkt. Enligt de uppgifter vi förfogar över räknar man med att kolläktring skall ske 400–500 timmar om året, företrädesvis vid tidpunkter då den ger minst störningar i området. Att vi ändå har beslutat att det skall ske en prövning enligt 136 a § byggnadslagen beror på de omständigheter som Anna Wohlin-Andersson redovisade här, dvs. alla de utredningar som föreligger om områdets skyddsvärn, om naturhänsyn och annat. Därför har vi föreskrivit att det skall ske en prövning.

Hur man hittills har agerat mellan kommunerna i det här området har jag ingen anledning att ha någon mening om. Jag kan bara säga att eftersom det nu blir en prövning enligt 136 a § byggnadslagen, kommer ju vetobestämmelserna i kommunerna i tillämpning. Den kommun som inte vill ha kolläktring inom sitt område har nu möjlighet att utnyttja sitt veto. Det är en viktig fråga i sammanhanget.

Mot den bakgrunden tycker jag inte att jag för närvarande har anledning att göra flera kommentarer. Ärendet kommer att prövas allsidigt. Naturvårdsverkets framställning är just ett uttryck för att det inte är självklart. Någon glasklar lagstiftning i en fråga av denna typ kommer vi aldrig att få. Men det har ändå visat sig att lagstiftningen fungerar när man ville ha en prövning i Oxelösund.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 1985/86:166 om löntagarfonderna

Anf. 27 Statsrådet BENGT K. Å. JOHANSSON:

Herr talman! Sten Andersson i Malmö har frågat mig:

1. På vilket sätt har löntagarfonderna inneburit ett ökat inflytande för de anställda?
2. På vilket sätt har löntagarfonderna genom sitt agerande främjat svensk produktion och sysselsättning?
3. I vilken omfattning har löntagarfonderna haft en dämpande effekt på löneutvecklingen?
4. Är ett förslag att förvänta i avsikt att löntagarfondernas styrelseledamöter utses på ett annat sätt än vad som är fallet för närvarande?

Mina svar är följande:

Fråga 1: Löntagarfonderna ger de anställda i ett företag ökat inflytande, bl. a. genom att en löntagarfondsstyrelse kan överlåta åt en lokal facklig organisation i företaget att utöva rösträtt för hälften av de aktier fonden har i företaget. Denna möjlighet har år 1985 utnyttjats vid 20–30 bolagsstämmor

för var och en av löntagarfondsstyrelserna.

Fråga 2: Löntagarfonderna har genom sina betydande placeringar på aktiemarknaden, på samma sätt som andra placerare, skapat förutsättningar för en vidgad försörjning med riskkapital och härvid främjat produktion och sysselsättning. I ett betydande antal fall har vidare direkta placeringar gjorts i olika företag.

Fråga 3: Förekomsten av löntagarfonder och vinstdelningsskatt är endast en av många faktorer som kan påverka lönebildningen. Att i siffror ange i vilken omfattning en sådan påverkan har skett är knappast möjligt. Vi kan konstatera att det tvåårsavtal som nu slutits på det privata avtalsområdet innebär en nedväxling till en lägre lönestegringstakt.

Fråga 4: Den särskilda utredare som fått i uppdrag att utreda frågan om direkta val av styrelser i allmänna pensionfonden kan förväntas redovisa sina överväganden under hösten 1986.

Jag vill sammanfattningsvis konstatera att den svenska ekonomin under senare år i hög grad återvunnit hälsan. Det är också den tidsperiod då löntagarfonder diskuterats, beslutats, införts och börjat verka.

Anf. 28 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Jag skall börja med det sista påståendet. Vi har människor som arbetar på olika marknader runt om i Sverige och som beskriver vissa företeelser. Ju duktigare de är att beskriva för att lura in folk, desto sämre är det som regel. Jag skulle vilja säga så här till statsrådet med anledning av statsrådets sista mening i svaret. Om statsrådet skulle bli utkastad från regeringen, skulle han kunna bli inkastare på Kiviks marknad. Jag har aldrig någonsin hört ett sådant påstående som att löntagarfonderna skulle vara delaktiga i uppgången i den svenska ekonomin. Det är första gången vi har hört detta, men det är trots allt noterat.

Nej, vad det handlar om på den biten är faktiskt följande. Det är inte en socialdemokratisk regering i Sverige som skall tackas för detta, utan borgerlig politik som förts i andra länder av borgerliga politiker som statsrådets kolleger snart sagt varje dag kritiserar, plus en kraftig sänkning av oljepriserna. Det är detta som är orsakerna till att Sveriges ekonomi i dag någorlunda seglar i medvind. Hur länge man än söker går det inte, herr talman, att hitta ett socialdemokratiskt land som ens till delar kan tackas för att vi i Sverige i dag har en relativt hygglig ekonomisk situation.

Den regering som misslyckas med att ta till vara det läge vi i dag befinner oss i skulle man utan tvekan kunna kalla för synnerligen inkompetent.

Sedan tillbaka till de direkta frågorna och svaren. Statsrådet säger att de fyra fonderna har gett det lokala facket möjlighet att rösta vid 20–30 bolagsstämmor. Jag vill nog påstå att det är ett litet inflytande med tanke på den enormt stora summa pengar det här handlar om.

En fråga till herr statsrådet: Hur skall alla de hundratusentals eller kanske mer än en miljon svenskar, anställda i mindre företag, där fonderna inte kan få något inflytande, dra nytta av de sagolika egenskaper som statsrådet och

hans kolleger ibland tillskriver fonderna? Både de anställda och företagen får bara vara med och betala.

Har fonderna genom sitt agerande främjat svensk produktion och sysselsättning? Det påstår statsrådet att de har gjort "genom sina betydande placeringar". Härefter hade vi här i riksdagen förmånen att lyssna till en debatt där statsrådets partikollega sade att de inte hade gjort någonting alls utan varit ganska harmlösa. Det är intressant att se att det tydligen finns skilda uppfattningar.

På fråga 3, om avgifterna till löntagarfonderna har inneburit lägre lönekrav från de anställda, svarar statsrådet att det är svårt att i siffror ange omfattningen. Jag tror inte ett ögonblick att de har betytt någonting alls! Jag har aldrig hört, läst i en tidning eller sett i TV att statsrådet eller finansministern har sagt: "Nu måste ni sänka era lönekrav, för vi måste ju ge pengarna till löntagarfonderna." Jag har aldrig någonsin hört detta argument, och jag tror icke någon facklig organisation här i landet bryr sig ett dyft om att företaget skall avsätta vissa belopp till löntagarfonderna.

I vad gäller fråga 4 om direkta val till löntagarfundsstyrelserna finns här ett klart besked. Vi kan ju bara hoppas att det blir så som man lovade i valrörelsen 1982, då man sade att vi på sikt kommer att ha direkta val till löntagarfundsstyrelserna.

Herr talman! Jag tror nog att de resultat som fonderna har åstadkommit, och det buller och bång som har åstadkommit kring fonderna, har varit mycket irriterande för statsrådet och hans kolleger. För vad är det man har sysslat med? Jo, regeringen har fått sparka en löntagarfundsstyrelse. Man har sysslat med en verksamhet som man tidigare mycket skarpt kritiserat, nämligen kvalificerad klippverksamhet. Vi har t. o. m. sett att man har gått in i styrelsen i just ett sådant klippföretag, trots att fonderna från början avsågs främja långsiktiga placeringar och produktion.

Herr talman! När vi i riksdagen fattade beslut om genomförandet av dessa fonder blev det riksbekant att finansministern skrev några versnader om att han lyckats baxa löntagarfonderna ända hit. Jag är benägen att tro att risken är stor att finansministern, om han hade vetat det vi vet i dag om hur de skulle utvecklas och hur de skulle bära sig åt, skulle ha givit ut en hel diktsamling mot fonderna. Då hade vi kanske sluppit löntagarfonderna.

Anf. 29 Statsrådet BENGT K. Å. JOHANSSON:

Herr talman! Gycklarnas afton på Kiviks marknad har Sten Andersson i Malmö närmare till än jag, har jag en känsla av efter detta inlägg.

Låt mig göra en väldigt kort summering av detta med löntagarfonder.

Socialdemokratiska partiet diskuterar hur man skall klara industrins kapitalförsörjning och en ökad kapitalbildning utan att det leder till en sned förmögenhetsfördelning. Ett förslag gäller löntagarfonder. De borgerliga partierna och Arbetsgivareföreningen går hårt emot det och säger: Detta blir en ekonomisk katastrof för Sverige. Gör inte det. Så införs löntagarfonderna hösten 1983 under stort gny och skrammel.

Nu försöker Sten Andersson i Malmö leda i bevis att SAF och moderaterna och 4 oktober-kommittén hade rätt – det blev en ekonomisk katastrof. Eller som det litet mildare uttrycks i interpellationen: "inget som pekar på att

fonderna hitintills verkat i syfte att uppfylla de ställda målsättningarna”.

Håller man sig till verkligheten pekar den entydigt på att vi lyckats bra med att lösa de problem som löntagarfonderna har syftat till att lösa. De skulle stödja den solidariska lönepolitiken och bidra till en rimligare lönekostnadsutveckling, bidra till en jämnare förmögenhetsfördelning och genom medägande stärka löntagarinflytandet, förbättra kapitalbildningen och stärka ATP-systemet. Jag säger inte att det bara behöver vara löntagarfondernas förtjänst. Jag hävdar inte det. Men den som med facit i hand vill hävda att löntagarfonderna skulle ha motverkat dessa syften, den påtar sig en omöjlig pedagogisk uppgift. Det blir rent av en smula löjeväckande.

Anf. 30 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag sade i mitt inlägg att löntagarfonderna under de här två åren har åstadkommit mycket buller och bång. Det är av en sådan art som man inte talade om innan man genomdrev löntagarfonderna.

Jag talade om att man har fått lov att sparka en av fyra fonddirektörer. Jag är väl medveten om att det finns sådana människor också inom det privata näringslivet. Men detta handlar alltså om en av fyra – 25 % – som man har fått sopa bort därför att han sysslade med mycket tvivelaktiga affärer.

Jag skall försöka att ur minnet citera vad min namne Sten Andersson sade för en tid sedan i en tidningsartikel. Han sade att vi måste se till att få bort de här klippföretagen eller minska deras verksamhet, för den är skadlig för tilltron till vår ekonomi. Men det är ju precis vad dessa fonder har gjort! Sedan har de i och för sig investerat i en del företag såsom t. ex. Ljusne Kätting, men den biten bjuder jag på. Alla kan ju göra fel. Men att påstå att löntagarfonderna hitintills har visat någonting av den effekt som man påstod att de skulle ha är väl en ganska grov överdrift.

Statsrådet talar om moderaterna, arbetsgivarna, SAF och 4 oktoberkommittén. Jag vågar påstå, herr statsråd, att det inte finns någon annan fråga som har genomdrivits i Sveriges riksdag där man nästan bevisligen har kunna säga att det har varit ett kompakt folkmotstånd. T. o. m. bland LO:s medlemmar var motståndet stort. LO, som från början drev dessa frågor, har i undersökning efter undersökning, både före och efter fondernas genomförande, visat: Fonderna är ingenting som man vill ha. I det läget, herr statsråd, har vi moderater samma ståndpunkt som många av dem som röstar på statsrådet och hans parti.

Jag skulle vilja avsluta med en rekommendation, med tanke på att den nye statsministern har sagt att vi skall ha fler samförståndsfrågor. Ett ypperligt sätt för statsminister Carlsson att visa prov på samförståndsfrömdåga är att snarast avveckla löntagarfonderna. De betyder inget positivt för den svenska välfärden.

Anf. 31 Statsrådet BENGT K. Å. JOHANSSON:

Herr talman! I den styrelse som det rör sig om är det faktiskt 100 % av direktörerna som har bytts ut. Det blir så i alla bolag som byter verkställande direktör.

Riksdagen beslöt att genomföra löntagarfonderna enligt det förslag som hade lagts fram. Jag tror att det har varit gynnsamt för Sverige att så skedde.

Jag tycker att det faktiskt vore passande om Sten Andersson i Malmö kunde konstatera att skräckskildringarna av vad som skulle följa i löntagarfondernas spår har visat sig vara alldeles felaktiga. Ulf Adelsonn var en av dem som spred dessa skräckskildringar. Jag förmodar att Sten Andersson var en annan.

Ulf Adelsonn sade: Löntagarfonderna kommer att bli ett dråpslag mot svenskt näringsliv. Det får tydligen kosta vad det vill för vårt lands ekonomiska styrka och för vårt folks frihet och välfärd. Detta var bara ett exempel på vad som beskrevs skulle hända. Bara *tanken* på löntagarfonder skulle leda till en katastrofal utveckling.

Har då löntagarfonderna blivit ett dråpslag mot svenskt näringsliv? Har vårt lands ekonomiska styrka försvagats?

Lönsamheten i svenskt näringsliv har stärkts kraftigt. Produktionen har ökat mycket markant. Exporten har stigit med ca 20 % och investeringarna i industrin med ca 40 %. När det gäller inflationen talar vi nu om 2–3 % i stället för 10–12 %. Löneavtalen har, som jag tidigare sade, slutits på en nivå som är gynnsammare för svenskt näringsliv än vad vi har varit vana vid. Statsbudgeten har sanerats. Kapitalbildningen i landet har stärkts. Arbetslösheten har gått ned. Man får vara ganska blind om man skall beskriva detta som en ogynnsam utveckling för Sverige i löntagarfondernas spår.

Anf. 32 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag noterar nu i mitt sista inlägg att statsrådet i alla fall har tagit ett halvt steg tillbaka. Tidigare sade han att han visste att löntagarfonderna hade betytt något positivt för Sverige – nu tror han det bara. Jag har åtminstone haft viss framgång med denna debatt.

De moderata skräckskildringarna handlade om det långsiktiga perspektivet. Vi ser i dag hur man smider planer, t. ex. hos en organisation som är statsrådet mycket närstående, på att löntagarfonderna skall fortsätta att utvecklas och få mer och mer pengar. Det var detta scenario som vi utmålade. Jag är inte säker på att statsrådet har kraft att stå emot när Stig Malm & Co. kommer och begär stora utökningar av fonderna.

Det sades också att fonderna skulle kapa övervinsterna så att det skulle bli en jämnare fördelning. Men vi har ju sett vilken bokföringsmässig cirkus det blivit under det senaste året här i landet. Kommunala företag har fått ändra redovisningarna därför att de varit tvungna att betala stora avgifter till fonderna. Förlustföretag – alltså företag som bevisligen gått med förlust – har fått betala pengar till fonderna. Företag som haft klara investeringsplaner har inte kunnat sjuösätta dessa fullt ut därför att de har varit tvingade att betala pengar till löntagarfonderna. Trots att jag inte är säker på att statsrådet Johansson kommer att tro mig vågar jag påstå, herr talman, att man ute i företagen – det må gälla stora eller små – är bäst skickad, mest lämpad och mest kompetent att själv avgöra hur man skall använda sina egna pengar. Någon sådan kompetens finns förvisso icke – i varje fall har vi inte sett den ännu – hos ledamöterna i fondstyrelserna.

Jag fick inte något svar på min fråga till statsrådet om han kunde visa på någon tidningsartikel eller något TV-program där jag hade kunnat konstatera att statsrådet eller hans kollega finansministern hade sagt till löntagarna att

de måste dämpa sina lönekrav därför att pengar måste avsättas till fonderna. Jag tror att statsrådet får söka mycket länge för att hitta en sådan artikel eller ett sådant TV-program.

Till sist vill jag, med tanke på att vi nu i Sverige skall ha ett ökat samförstånd, vidarebefordra mitt budskap: Det bästa bidraget till ett ökat samförstånd vore att en gång för alla skrota löntagarfonderna.

Anf. 33 Statsrådet BENGT K. Å. JOHANSSON:

Herr talman! Det viktiga att konstatera är väl att lönekraven faktiskt har dämpats.

Till sist vill jag göra två korta kommentarer.

För det första: Enligt den agitation som fördes var det inte bara i det långsiktiga perspektivet som löntagarfonderna skulle innebära bekymmer, ja, katastrof för svensk ekonomi. Bara själva införandet av fonderna skulle leda till denna effekt hos näringslivet. Erkänn, Sten Andersson i Malmö, att åtminstone detta var fel.

För det andra: Sten Andersson trodde att han hade haft någon framgång i den här debatten. Jag är inte så säker på det.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Fördrogs men bordlades åter

Skatteutskottets betänkande 1985/86:20

Justitieutskottets betänkanden 1985/86:23–25 och 27

Utrikesutskottets betänkande 1985/86:20

Trafikutskottets betänkande 1985/86:14

Näringsutskottets betänkande 1985/86:20

Bostadsutskottets betänkanden 1985/86:18–20

11 § Anmäldes och bordlades

Propositionerna

1985/86:150 Förslag till slutlig reglering av statsbudgeten för budgetåret

1986/87, m. m. (kompletteringsproposition)

1985/86:168 Höjning av skatten på vissa resor

12 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

1985/86:555 av *Rune Gustavsson m. fl.*

1985/86:556 av *Lars Werner m. fl.*

1985/86:557 av *Lena Öhrsvik* och *Margareta Palmqvist*

1985/86:558 av *Lars Leijonborg* och *Ylva Annerstedt*

Särskilda medel för bekämpningen av AIDS (prop. 1985/86:171)

13 § Anmäldes och bordlades
Socialutskottets betänkanden

1985/86:18 Anslag till Socialdepartementet m. m. (prop. 1985/86:100 delvis)
1985/86:19 Följdlagstiftning till den nya omsorgslagen (prop. 1985/86:107)

Utbildningsutskottets betänkanden

1985/86:16 Anslag till gymnasieskolor, m. m. (prop. 1985/86:100 delvis)
1985/86:17 Anslag till utrustning för gymnasieskolan m. m. (prop. 1985/86:100 delvis)
1985/86:29 Ändring i vuxenutbildningslagen (1984:1118) (prop. 1985/86:144)
1985/86:35 Verkställd granskning av Stiftelsen Riksbankens jubileumsfonds verksamhet och förvaltning under år 1985 (redog. 1985/86:20 och 21)

14 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställdes

den 25 april

1985/86:193 av *Evert Svensson* (s) till kommunikationsministern om järnvägstrafiken på Bohusbanan:

Järnvägstrafiken på Bohusbanan har stor regionalpolitisk betydelse, inte minst mot bakgrund av den typ av industri- och hamnverksamhet som bedrivs på västkusten.

Dessutom spelar Bohusbanan en viktig roll, eftersom Bohuslän under sommarmånaderna flerdubblar sin befolkning genom turismen.

Sedan starten av Bohustrafiken har kollektivresandet haft en gynnsam utveckling i Bohuslän. Såväl person- som vagnslasttrafiken har ökat på Bohusbanan. Bohustrafikens kupongsystem gäller även för resa på järnväg. På vagnslastsidan kom uppsvinget i norra Bohuslän när man återinförde godståg på sträckan Uddevalla-Strömstad.

Denna fina utveckling får ej grusas av för låg investeringsvolym.

Under den gångna vintern, liksom tidigare vintrar, har i synnerhet norra delen av Bohusbanan drabbats av särskilt svåra tjälskador med påföljd att hastigheten nedsattes till 60 km/tim. Detta tillsammans med hög felfrekvens på de tågsätt som trafikerar Bohusbanan har medfört osäkerhet i tidtabellerna, särskilt i fråga om ankomsttiderna till Göteborg.

Dessa skäl – den positiva utvecklingen på såväl person- som vagnslastsidan samt de återkommande vinterproblemen kräver en snabb upprustning av Bohusbanans spårstandard.

Starka miljöskäl kräver en väl fungerande tågtrafik. Målet bör vara att i större utsträckning överföra såväl person- som godstrafik från landsväg till järnväg.

I ett längre perspektiv bör målsättningen vara en upprustning i fråga om såväl spårstandard som rullande materiel med syfte att höja hastigheten till 100–110 km/tim.

15 § Meddelande om frågor

Prot. 1985/86:129
28 april 1986

Meddelades att följande frågor framställdes

Meddelande om frågor

den 25 april

1985/86:512 av *Margó Ingvardsson* (vpk) till statsrådet Bengt Lindqvist om undernäringen bland patienter på sjukhus:

I tio år har sjukvårdshuvudmännen haft kännedom om att mellan en tredjedel och hälften av patienterna, främst inom långvården, lider av så svår undernäring att den kan betecknas som svält. I ett interpellationssvar om sjukhussvälten den 19 mars 1984 anförde dåvarande sjukvårdsministern att det fanns belägg för att många patienter får otillräcklig näringstillförsel. Vidare redovisades pågående arbeten för att lösa problemen.

Med hänvisning till vad som anförts frågar jag statsrådet Bengt Lindqvist:

Kommer regeringen nu att vidta någon åtgärd med anledning av att det ånyo uppmärksammats att patienter på sjukhus svälter?

den 28 april

1985/86:513 av *Elisabeth Fleetwood* (m) till statsrådet Birgitta Dahl om insamling av miljöfarliga batterier:

Är statsrådet beredd överväga om en riksomfattande kampanj för insamling av miljöfarliga batterier av alla slag borde genomföras?

16 § Kammarerna åtskildes kl. 13.39.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Gunborg Apelgren